

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 119

van **JORIS NACHTERGAELE**

datum: 13 november 2023

aan **ZUHAL DEMIR**

VLAAMS MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

Actieplatform Agrarische Herontwikkeling - Stand van zaken

Op 23 juni 2021 stelde ik in de commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid een vraag over de herontwikkeling van hoeves, waarop de minister antwoordde:

“Het is ook binnen de platformwerking [van het Open Ruimte Platform] dat thema’s voor nieuwe programma’s worden gedetecteerd. Nieuwe programmalijnen ontstaan uit een combinatie van een duidelijke vraag tot actie op het terrein. Ik zal deze vraag meenemen en bekijken hoe we dat kunnen inpassen in het Open Ruimte Platform. Ik zie het wel zitten om dat daarin te steken in plaats van een apart hok te maken.”

Hierdoor zag het verkennend programma ‘Actieplatform Agrarische Herontwikkeling’ het licht.

In de beleids- en begrotingstoelichting Omgeving en Natuur. Begrotingsuitvoering 2022 verwijst de minister naar twee verkenningen die werden opgestart rond nieuwe programma’s waaronder het actieplan voor agrarische herontwikkeling, een actieplatform dat werd opgestart in de schoot van het Open Ruimte Platform.

1. Hoe verlopen de verkenningen?
2. Welke stakeholders worden betrokken?
3. Kan het Actieplatform Agrarische Herontwikkeling een programma worden? Zo ja, tegen wanneer kan dat uitgerold worden en welk budget wordt daaraan gekoppeld?
4. Welke andere initiatieven werden al voorbereid om agrarische herontwikkeling te stimuleren?

**Vlaams
Parlement**

ANTWOORD

op vraag nr. 119 van 13 november 2023

van **JORIS NACHTERGAELE**

1. Het Actieplatform Agrarische Herontwikkeling (of kortweg AAH), dat werd opgericht in navolging van het antwoord op de vraag om uitleg die u me op 21 juni 2021 stelde, vertrekt niet van een blanco blad. Het bouwt verder op de ervaringen en inzichten van o.m. deze drie projecten:
 - i. Het onderzoeksproject 'Boer Ruimt Veld' dat kaderde binnen de subsidie-oproep Vlaanderen breekt uit;
 - ii. Het PDPO-project 'Agrarische herontwikkeling van landbouwinfrastructuur' van provincie Antwerpen;
 - iii. Het PDPO-project 'Hergebruik Hoeves' van provincie Oost-Vlaanderen.

Vanuit het Open Ruimte Platform (ORP) werd budget ter beschikking gesteld voor begeleiding om de verkenning van een AAH-programma verder vorm te geven. Onder begeleiding van Architecture Workroom Brussels en Voorland trekt het Departement Omgeving samen met het Departement Landbouw en Visserij en Provincie Antwerpen sinds 2021 de verkenning van zo'n AAH-programma. In de loop van 2022 resulteerde dit in de definiëring van drie actielijnen:

- i. Actielijn 1: Opzetten van een lerend netwerk;
- ii. Actielijn 2: Verzamelen van bewijslast;
- iii. Actielijn 3: Leren door te doen.

Actielijn 1: Opzetten van een lerend netwerk

Binnen deze actielijn vonden reeds in 2022 de eerste inspiratiesessies plaats; in de loop van 2023 volgden nog eens drie inspiratiesessies. De opzet van het lerend netwerk is om ervaring- en kennisuitwisseling te faciliteren, telkens met een thematische insteek. De groep betrokken stakeholders die actief deelneemt aan de inspiratiesessies groeit nog steeds. De inspiratiesessies worden omschreven als unieke samenwerkingen tussen lokale, provinciale en Vlaamse overheden en tussen overheidsdiensten rond het thema. Dit wordt gestaafd door onderstaand citaat:

"Al mijn hele carrière onderzoek ik zonevreemde functies in het agrarisch landschap. De problematiek leeft al jaren bij gemeenten, provincies, landbouworganisaties en Vlaamse administraties. Met het Actieplatform Agrarische Herontwikkeling is er een ruimte ontstaan waar we, wars van de bestuursniveaus, de problematiek kunnen aanpakken vanuit objectieve kennis en gedrevenheid. Voor veel actoren is de Vlaamse overheid hierdoor weer bereikbaar geworden. Het probleem wordt niet langer als een estafettestokje doorgegeven, maar gezamenlijk aangepakt."

– Anna Verhoeve

Senior researcher Landbouw & Maatschappij,
Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek

Actielijn 2: Verzamelen van bewijslast

Op basis van de verschillende inspiratiesessies werd tegelijk bewijslast verzameld. Daarbij werden heel wat argumenten gecapteerd waarom een doordacht agrarisch herbestemmingsbeleid heel wat uitdagingen samen kan vastpakken.

Volgende conclusies werden geformuleerd:

- Voldoende ruimte voor landbouw is niet gekwantificeerd, dit in tegenstelling tot doelen vanuit water, natuur, wonen en bedrijvigheid. Dit leidt tot kringredeneringen binnen landbouwvisies. Er is nood aan een ruimtelijk experiment met ruimtelijke visie op landbouw;
- Nood aan gebiedsregisseurs om overkoepelende landschappelijke visievorming te verzoenen met een voldoende betrokkenheid van landbouwers (inspiratiesessie landbouwvisies);
- Samenwerking tussen beleidsdomeinen (economie, landbouw, omgeving...) en -niveaus (gemeenten, provincies en Vlaanderen) is nodig. Het AAH speelt een cruciale rol in het faciliteren van deze samenwerking;
- De vaststelling dat er weinig instrumenten zijn voor trajectbegeleiding van stoppende landbouwers, maar wel een nood aanwezig is;
- De logica's van de verschillende afwegingskaders om zonevrije functiewijzigingen te beoordelen hebben geen fundamentele verschillen;
- Onmacht (en bijhorende frustraties) op procesniveau wordt gedetecteerd;
- Een zonevrije vergunningsaanvraag afwijzen is één, maar wat zijn de alternatieven? De vaststelling is dat agrarische herontwikkeling en sloop op dit moment niet als volwaardig alternatief is uitgewerkt, maar dat hieraan wel nood is.

Actielijn 3: Leren door te doen

Binnen deze actielijn werden drie mogelijke opportuniteiten benoemd om verder op in te zetten:

- **Opportuniteit 1: Projectondersteuning.** De vrijwillige stopzettingenregeling voor varkensstallen binnen de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) vormt een mogelijke opstap naar een project omwille van het positieve verhaal van sanering naar ruimte voor landbouw.
- **Opportuniteit 2: Omgekeerde subsidiariteit,** waarbij lokale beleidsniveaus strenger (mogen) zijn dan hogere niveaus. Door de gewijzigde advieshouding m.b.t. zonevrije functiewijzigingen van het Departement Landbouw en Visserij merken lokale besturen op dat dergelijke wijziging geen recht maar wel een gunst is, en dat het huidige Vlaamse kader uitzonderingsbepalingen betreft. Provincies testen met de afwegingskaders hoe ver ze springen met lokale instrumenten om een antwoord te bieden op de problematiek binnen het huidige Vlaamse kader om agrarische reconversie kunnen stimuleren en mogelijkheden tot functiewijzigingen in strategisch landbouwgebied kunnen fnuiken.
- **Opportuniteit 3: Right-to-farm.** Provincie West-Vlaanderen experimenteert o.m. met de plattelandswoning. En binnen het AAH kwamen ook al wooncharters aan bod naar model van *Pays des Collines*. Een vertaling van deze wooncharters binnen de erkende landschapsparken is een opportuniteit die kan bijdragen aan het vergroten van het maatschappelijk draagvlak voor landbouw.

Met een blik op de toekomst werd vanuit het AAH gewerkt aan een narratief waar er samen met de geëngageerde partners verder rond samengewerkt kan worden.

2. Volgende organisaties werden betrokken i.h.k.v. de werking van het AAH (alfabetische volgorde):

• ABS	• Natuurpunt
• AWB	• Provincie Antwerpen
• Bioforum	• Provincie Oost-Vlaanderen
• Boerenbond	• Provincie West-Vlaanderen
• Boerenforum	• Regionale Landschappen
• Boerennatuur	• VLAIO
• Bond Beter Leefmilieu	• VLM
• De Landgenoten	• Voedsel Anders (Fian)
• Departement Landbouw & Visserij	• Voorland

- Departement Omgeving
- Fedagrim
- ILVO
- KULeuven
- VRP
- VVP
- VVSG

3. Het AAH werkt rond een urgent thema waarbij naast de verschillende beleidsniveaus ook de open ruimte onder aanzienlijke druk komt te staan. Binnen het project Boer Ruimt Veld becijferde ILVO dat één op de twee bestaande landbouwgebruikspcelen met bebouwing een verhoogde kans heeft om vrij te komen in de komende 10 tot 15 jaar.

Ook binnen ORP wordt het AAH erkend als een waardevol programma. Op 6 december 2023 gaat het feest rond 10 jaar ORP door in het provinciehuis in Leuven. Op dit feest worden uitwisselingen rond tien narratieven georganiseerd. Het narratief 'hoeveontwikkelaars', dat voorkomt uit het AAH, is er hier één van.

De verkennende fase van het AAH loopt eind 2023 af. Na het afsluiten van de verkennende fase heeft het AAH de ambitie om vanaf 2024 te verpoppen tot een werkelijk actieplatform.

Het AAH fungeert als overkoepelend orgaan van de verschillende lopende en nieuwe initiatieven m.b.t. het thema. Het lerend netwerk vormt daarbij een waardevol klankbordgroep waarbij overheid, kennisinstellingen en stakeholders met elkaar in contact komen, en vormt zo een robuust kennisnetwerk.

4. Heel wat actoren en provincies zijn bezig met het thema. In de Provincie West-Vlaanderen werd er in december 2022 gestart met de studieopdracht 'Strategie (her)gebruik hoeves' dat momenteel uitgevoerd wordt door ILVO/Voorland. In Oost-Vlaanderen loopt er een PDPO-project over het hergebruik van hoeves waarbij er samen met enkele pilootgemeenten wordt verkend hoe een afwegingskader geïmplementeerd kan worden. In beide provincies is een doorvertaling naar het Beleidsplan Ruimte voorzien.

De Provincie Antwerpen heeft eveneens agrarische herontwikkeling en zonevreemd ruimtegebruik opgenomen in het Beleidsplan Ruimte Provincie Antwerpen, meer bepaald binnen het beleidskader verdichten en ontlichten van de ruimte. Binnen het beleidskader werden concrete acties benoemd waarop zal ingezet worden. Ook het landbouwkompas, als instrument om de kansen en uitdagingen van een agrarische bedrijfslocatie in beeld te brengen, werd beschikbaar gemaakt voor de verschillende gemeenten van de provincie. Daarnaast is er de interprovinciale werkgroep 'Hergebruik hoeves' waarin de provinciale landbouwdiensten hun werking en projecten rond het thema agrarisch hergebruik met elkaar delen.

Ook het Departement Omgeving deed al voorbereidend werk waarin decretale wijzigingen worden verkend. Tot dan wordt het huidig kader gehanteerd waarbij elke vergunningsbeslissing, ook die waarbij toepassing gemaakt wordt van de mogelijkheden inzake zonevreemde functiewijzigingen, verantwoord moet kunnen worden in het licht van een goede ruimtelijke ordening. Er bestaat dus geen 'recht' op een vergunning wanneer voldaan is aan de reglementaire toepassingsvoorwaarden voor de mogelijkheden inzake zonevreemde functiewijzigingen; de mogelijkheid om een afwijking op de bestemmingsvoorschriften toe te kennen moet steeds worden afgewogen tegen de door de ruimtelijke ordening gediende belangen.

Vanuit het Departement Landbouw en Visserij is er een co-trekkersrol binnen het AAH (en ruimer binnen het ORP) alsook een actieve deelname aan de verschillende stuurgroepen van de lopende projecten in de verschillende provincies alsook de interprovinciale werkgroep agrarische reconversie. Daarmee onderstreept het

Departement Landbouw en Visserij het belang van doordachte agrarische reconversie in het kader van een goede agrarische structuur en een robuuste open ruimte.

De toegenomen actie en interesse in dit thema vanuit de verschillende beleidsniveaus onderstreept de (toenemende) urgentie rond deze thematiek en de noodzakelijkheid van structurele samenwerking en kennisuitwisseling. Binnen het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen werden eveneens doelstellingen opgenomen m.b.t. functiewijzigingen.